

ผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี

การเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา

กลุ่มพนักงานชายและหญิงในสถานประกอบการ รอบที่ 12 ปีพ.ศ. 2549

(Behavioral Surveillance Report in male and female workers, Thailand 2006)

ประดับพร ดวงอานา*, พรสุรางค์ ราชภักดี**, สุภรารณณ์ พันธุ์เถระ***

*สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 จังหวัดชลบุรี, **สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 จังหวัดพิษณุโลก,

***สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 จังหวัดสงขลา

Pradapporn Dongargna*, Pornsurang Ratchapukdee**, Suparaporn Pantaera***

*Office of Disease Prevention and Control 3, Chonburee, **Office of Disease Prevention and Control 9, Pitsanulok,

*** Office of Disease Prevention and Control 12, Songkhla

✉ Pradabpornd@yahoo.com

บทนำ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 ที่ประเทศไทยได้พบผู้ติดเชื้อเอชไอวีเป็นรายแรก สำนักระบาดวิทยาได้พยายามพัฒนาระบบเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยป้องกัน ควบคุม และติดตามสถานการณ์ปัญหาเอดส์ได้อย่างใกล้ชิด การเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีเป็นเครื่องมือสำคัญอีกชิ้นหนึ่ง ซึ่งสำนักระบาดวิทยาได้พัฒนาขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือติดตามสถานการณ์แนวโน้มของพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอดส์ในประชากรเป้าหมายกลุ่มต่าง ๆ รวมถึงกลุ่มพนักงานชายและหญิงในสถานประกอบการ⁽¹⁾

ประชากรกลุ่มพนักงานในสถานประกอบการเป็นกลุ่มประชากรที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ประชากรกลุ่มนี้จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่งของนโยบายการป้องกันปัญหาเอดส์ในประเทศไทย หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างได้ให้ความสนใจดำเนินการต่าง ๆ ด้านโรคเอดส์ เช่น กิจกรรมการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อเอชไอวีในกลุ่มพนักงาน และสมาชิกในครอบครัว กิจกรรมการให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมสำหรับผู้ติดเชื้อ เป็นต้น ทั้งในรูปแบบของการฝึกอบรม การจัดตั้งบริการให้คำปรึกษา การดำเนินงานในลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยง ตลอดจนช่วยให้สถานประกอบการต่างๆ สามารถพัฒนานโยบายเอดส์ได้อย่างเหมาะสม⁽²⁾

การเฝ้าระวังพฤติกรรมฯ ในกลุ่มนี้เริ่มดำเนินการครั้งแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 ในกลุ่มคนงานชายและหญิงในโรงงานภาคอุตสาหกรรม โดยใช้วิธีการสำรวจซ้ำ เก็บข้อมูลในโรงงานในเขตพื้นที่เฝ้าระวัง และเลือกผู้เข้าร่วมการเฝ้าระวังพฤติกรรมฯ ในช่วงอายุ 15 - 29 ปี เท่านั้น⁽³⁻⁴⁾ ต่อมา สำนักระบาดวิทยาได้ปรับปรุงวิธีการเฝ้าระวังพฤติกรรมฯ รวมถึงพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ โดยเพิ่มคำถามในแบบสอบถาม และขยายการเฝ้าระวังพฤติกรรมฯ จากคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม เป็นพนักงานชายและหญิงในสถานประกอบการที่มีอายุระหว่าง 15 - 49 ปี⁽²⁾ ทั้งนี้ เพื่อให้การเฝ้าระวังพฤติกรรมฯ มีข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น สามารถใช้ข้อมูลที่ได้เป็นตัวแทนของประชาชนวัยทำงานได้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี ในกลุ่มพนักงานชายและหญิงในสถานประกอบการ
2. เพื่อติดตามแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มพนักงานชายและหญิงในสถานประกอบการ

วิธีการเฝ้าระวัง

การเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มพนักงานชายและหญิง อาศัยวิธีการสำรวจซ้ำ เป็นวิธีการเฝ้าระวัง โดยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศในพนักงานชาย และหญิงที่มีอายุระหว่าง 15 ถึง 49 ปีที่ทำงานในสถานประกอบการภายในจังหวัดที่เป็นหน่วยเฝ้าระวัง 24 จังหวัด โดยเลือกตัวอย่างให้ได้จำนวนตัวอย่างตามที่แต่ละจังหวัดกำหนด วิธีการเลือกตัวอย่างใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ซึ่งแต่ละจังหวัดอาจใช้วิธีการเลือกตัวอย่างที่ไม่เหมือนกัน แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละจังหวัด โดยทั่วไป สำนักระบาดวิทยาแนะนำให้ทำการสุ่มตัวอย่าง 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ให้ทำการสุ่มเลือกสถานประกอบการ และระยะที่ 2 เป็นการสุ่มเลือกพนักงานในสถานประกอบการ

การเก็บข้อมูลอาศัยแบบสอบถาม (Self-administered questionnaire) ผู้ตอบไม่ต้องระบุชื่อ หรือข้อมูลอื่นๆ ที่จะใช้เพื่อระบุตัวบุคคลได้ เพื่อสร้างความมั่นใจในการรักษาความลับให้กับอาสาสมัคร โดยแบบสอบถาม พฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี กลุ่มพนักงานชายและหญิงในสถานประกอบการ แบ่งได้เป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งประกอบด้วยประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์ ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมากับคู่นอนประเภทต่างๆ และการใช้ถุงยางอนามัย

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับประวัติป่วยเป็นกามโรค และการรักษา

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์การใช้สารเสพติดและการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์

ส่วนที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับเรื่องเอดส์

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามตัวชี้วัดรายจังหวัด โดยอาศัยสถิติเชิงพรรณนาที่เหมาะสมกับ ลักษณะของข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมระดับประเทศจะใช้ค่ามัธยฐาน (Median) ของตัวชี้วัด แต่ละตัว ของจังหวัด ข้อมูลที่ได้จากการเฝ้าระวังในรอบที่ 12 ปี พ.ศ. 2549 จะถูกนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูล เฝ้าระวังของปีก่อนหน้า เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมต่างๆ

ผลการเฝ้าระวัง

ข้อมูลทั่วไป

การเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี รอบปี 12 พ.ศ. 2549 นี้ มีพนักงานชายเข้าร่วมการสำรวจ 5,717 คน และมีพนักงานหญิงเข้าร่วมการสำรวจ จำนวน 5,933 คน พนักงานชายมีอายุเฉลี่ย 29.2 ปี พนักงานชายในสถานประกอบการ มีสถานภาพสมรสเป็นคู่เพิ่มมากขึ้นจากทุกปี ระดับการศึกษาของพนักงานชายก็มีแนวโน้มสูงขึ้นด้วย (ตารางที่ 1)

พนักงานหญิงมีอายุระหว่าง 15 - 49 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 28.0 ปี พนักงานหญิงในสถานประกอบการ ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ (ร้อยละ 60.2) ในภาพรวมพนักงานหญิงมีระดับการศึกษาสูงขึ้นเช่นกัน

การมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก และการใช้ถุงยางอนามัย

พนักงานชาย ร้อยละ 89.5 เคยมีเพศสัมพันธ์แล้ว อายุเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเท่ากับ 19.8 ปี ร้อยละ 33.7 ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีอนาถัมภ์ครั้งแรก (ตารางที่ 3)

พนักงานหญิง ร้อยละ 70.4 เคยมีเพศสัมพันธ์แล้ว อายุเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเท่ากับ 20.9 ปี ร้อยละ 15.5 ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก (ตารางที่ 4)

การมีเพศสัมพันธ์และการใช้ถุงยางอนามัยในรอบปีที่ผ่านมา

การมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอื่นของกลุ่มพนักงานชาย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นช้าๆ ในช่วง 3 ปีหลัง ในปี พ.ศ. 2549 ร้อยละ 26.1 ของพนักงานชายมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอื่น ส่วนการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงขายบริการทางเพศ มีแนวโน้มลดลง การใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอื่นยังอยู่ในระดับต่ำมาก (ร้อยละ 34.5) ส่วนการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับหญิงขายบริการทางเพศ ในปี พ.ศ. 2549 เท่ากับร้อยละ 67.8 (ตารางที่ 3)

ในรอบปีที่ผ่านมา พนักงานหญิงในสถานประกอบการร้อยละ 5.4 มีเพศสัมพันธ์กับชายอื่น (ที่ไม่ใช่ชายขายบริการ สามี หรือผู้ชาย ที่อยู่กินด้วยกันในปัจจุบัน) โดยกลุ่มพนักงานหญิงที่มีเพศสัมพันธ์กับชายอื่น ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งอยู่ในระดับต่ำเพียง ร้อยละ 18.2 เท่านั้น และพนักงานหญิงในสถานประกอบการ ร้อยละ 28.6 เคยมีเพศสัมพันธ์โดยได้รับเงินหรือสิ่งของตอบแทน (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพนักงานขายในสถานประกอบการ ประเทศไทย พ.ศ. 2538 - 2549

	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
ข้อมูลทั่วไป												
จำนวนประชากรที่ศึกษา(คน)	3,926	4,863	4,306	4,604	4,285	4,858	4,796	4,142	3,899	6,716	6,240	5,717
กลุ่มอายุ												
15-19 ปี	24.0	21.2	20.8	18.6	20.3	15.1	14.5	14.5	11.3	7.2	5.2	4.7
20-24 ปี	38.1	38.7	41.5	37.9	41.1	39.3	40.1	38.9	42.9	24.7	21.9	21.9
25-29 ปี	35.7	37.0	34.5	41.9	41.9	42.2	44.2	45.1	44.3	28.9	28.8	28.3
30-34 ปี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15.0	17.8	18.8
35-39 ปี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11.3	11.8	10.9
40-44 ปี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6.1	6.4	5.2
45-49 ปี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.8	2.9	3.4
สถานภาพสมรส												
โสด	56.7	57.8	59.0	55.9	55.9	54.5	54.1	56.5	55.4	41.7	38.8	35.8
คู่	39.0	36.9	36.3	40.4	39.3	41.4	40.2	40.4	41.5	52.7	55.5	55.9
หย่า, แยก	1.8	1.9	1.8	1.5	1.9	1.6	2.2	1.7	1.7	4.7	4.3	5.9
หม้าย	0.7	0.9	0.3	0.6	0.6	0.4	0	0.6	0.3	0.7	0.5	0.5
ระดับการศึกษา												
ประถมศึกษา	49.4	38.6	39.5	32.8	33.1	32.7	26.1	20.9	16.9	22.6	19.4	17.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	23.6	24.3	24.6	25.3	25.7	29.4	28.9	27.8	22.8	24.5	24.4	24.4
มัธยมศึกษาตอนปลาย	10.1	10.8	13.7	16.1	13.4	14.5	17.2	19.8	26.8	23.0	24.1	23.9
อาชีวศึกษา	8.4	15.2	15.0	11.5	14.7	13.9	16.7	18.5	19.3	16.1	21.6	19.3
อุดมศึกษา	2.1	1.9	1.7	3.0	2.3	4.5	4.1	4.9	5.7	7.9	10.7	9.6

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของพนักงานหญิงในสถานประกอบการ ประเทศไทย พ.ศ. 2538 - 2549

	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
ข้อมูลทั่วไป												
จำนวนประชากรศึกษา(คน)	4,911	5,299	4,918	5,182	5,467	5,617	5,618	4,824	3,800	4,903	6,078	5,933
กลุ่มอายุ												
15-19 ปี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6.0
20-24 ปี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20.7
25-29 ปี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26.0
30-34 ปี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19.7
35-39 ปี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14.4
40-44 ปี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6.4
45-49 ปี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3.0
สถานภาพสมรส												
โสด	28.6	31.0	11.4	43.8	40.6	39.0	40.6	37.8	35.8	62.0	27.5	29.7
คู่	51.4	47.9	50.8	48.0	47.6	53.3	54.1	56.2	58.2	25.6	63.0	60.2
หย่า, แยก	3.6	4.1	4.4	4.0	4.9	5.6	4.8	4.9	4.6	8.3	7.1	8.2
หม้าย	1.1	1.1	1.1	1.5	1.4	1.4	1.3	1.1	1.1	2.0	1.8	2.1
ระดับการศึกษา												
ประถมศึกษา	62.3	51.1	43.8	46.3	41.1	38.4	32.9	29.9	24.0	27.1	23.4	23.6
มัธยมศึกษาตอนต้น	22.7	26.9	49.9	26.0	30.6	31.2	30.3	30.5	25.8	19.5	20.7	20.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย	7.7	9.7	4.5	12.1	15.3	17.3	20.5	20.8	24.3	19.8	19.7	21.9
อาชีวศึกษา	3.9	7.3	1.1	6.5	7.8	8.0	10.4	11.8	13.9	14.8	14.6	14.0
อุดมศึกษา	1.6	1.5	0.2	3.4	2.6	2.8	3.8	4.3	6.4	10.3	13.3	13.6

ตารางที่ 3 พฤติกรรมทางเพศและการใช้ถุงยางอนามัยในรอบปีที่ผ่านมา พนักงานชายในสถานประกอบการ
ประเทศไทย พ.ศ. 2538 - 2549

พฤติกรรมทางเพศ	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
เคยมีประสบการณ์ทางเพศ	78.1	78.1	78.3	77.4	78.4	77.3	80.3	78	83.1	84.1	88.1	89.5
อายุเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก (ปี)	18.0	18.0	18.0	16.5	18.0	16.0	19.0	18.5	-	18.0	18.1	19.8
ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก	40.8	35.7	41.2	43.2	-	-	-	-	31.0	33.4	34.0	33.7
พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ในรอบปีที่ผ่านมา												
หญิงขายบริการ	30.6	28.4	25.6	21.6	17.3	15.1	14.6	14.7	18.5	13.3	14.4	12.3
หญิงอื่น	45.2	39.5	-	-	27.3	22.1	21.8	25.4	37.6	29.7	25.7	26.1
ผู้ชาย	2.9	6.8	3.0	2.5	6.1	3.3	2.3	3.6	-	4.2	3.3	3.8
การใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งในรอบปีที่ผ่านมา เมื่อมีเพศสัมพันธ์กับ												
หญิงขายบริการ	53.1	54.6	60.5	63.4	53.5	62.4	66.7	63.4	61.9	61.5	56.3	67.8
หญิงอื่น	26.2	26.3	-	-	32.6	38.3	33.4	38.6	33.9	47.1	49.3	34.5
ผู้ชาย	13.4	28.8	30.0	33.3	25.8	36.4	27.4	30.0	-	41.7	33.3	35.9
การใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งสุดท้าย												
หญิงขายบริการ	-	-	-	-	-	-	-	-	62.1	88.0	86.1	19.5
หญิงอื่น	-	-	-	-	53.2	58.8	61.2	62.2	40.0	66.4	64.9	24.5
ผู้ชาย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50.0	53.3	3.4

ตารางที่ 4 พฤติกรรมทางเพศและการใช้ถุงยางอนามัยในรอบปีที่ผ่านมา พนักงานหญิงในสถานประกอบการ
ประเทศไทย พ.ศ. 2538 - 2549

พฤติกรรมทางเพศ	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
เคยมีประสบการณ์ทางเพศ	60.0	56.9	59.7	60.7	62.6	65.9	63.6	65.8	68.7	77.6	78.9	70.4
อายุเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก (ปี)	22	23	23	23	23	24	24	24	-	20	20.6	20.9
ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก	13.3	13.3	12.5	15.5	-	-	-	-	13.7	15.7	15.8	15.5
มีเพศสัมพันธ์กับชายอื่นในรอบปีที่ผ่านมา	16.8	11.5	-	38.6	24.5	4.6	5.3	3.0	6.6	6.3	6.0	5.4
ในรอบปีที่ผ่านมา ใช้ถุงยางอนามัย ทุกครั้ง เมื่อมีเพศสัมพันธ์กับชายอื่น	6.5	5.8	-	8.8	9.0	6.6	9.1	17.5	9.4	14.7	19.3	18.2
การใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้ง ล่าสุด กับชายอื่น	-	-	-	-	-	-	-	-	36.6	28.5	36.0	36.4

การป่วยเป็นกามโรคและการตรวจเลือดหาเชื้อเอชไอวี

ในรอบปีที่ผ่านมาพนักงานชายในสถานประกอบการ ร้อยละ 7.4 มีอาการที่สงสัยว่าป่วยเป็นกามโรคหลังการมีเพศสัมพันธ์และได้รับการตรวจเลือดโดยการพบแพทย์ ร้อยละ 16.2 และร้อยละ 27.3 เคยตรวจเลือดเพื่อหาเชื้อเอชไอวี (ตารางที่ 5)

ในรอบปีที่ผ่านมาพนักงานหญิงในสถานประกอบการ ร้อยละ 8.9 มีอาการที่สงสัยว่าป่วยเป็นกามโรคหลังการมีเพศสัมพันธ์ซึ่งเพิ่มมากกว่าทุกปีที่ผ่านมา แต่พนักงานหญิงที่มีอาการผิดปกติจากการมีเพศสัมพันธ์มีการรักษาขั้นแรกถูกต้อง คือ การพบแพทย์ลดจำนวนลงต่ำกว่าทุกปีที่ผ่านมา (ร้อยละ 7.1) และพนักงานหญิงในสถานประกอบการเคยตรวจเลือดเพื่อหาเชื้อเอชไอวี ร้อยละ 22.9 ซึ่งลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับตัวเลขในปีที่ผ่านมาเช่นกัน (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 การป่วยเป็นกามโรคและการตรวจเลือดหาเชื้อเอชไอวีในรอบปีที่ผ่านมาของพนักงาน

ในสถานประกอบการ ประเทศไทย พ.ศ. 2546 – 2549

การป่วยเป็นกามโรคและ การตรวจเลือดหาเชื้อเอชไอวี	พนักงานชาย				พนักงานหญิง			
	2546	2547	2548	2549	2546	2547	2548	2549
อาการผิดปกติหลังการมีเพศสัมพันธ์	8.4	9.5	8.2	7.4	4.9	7.4	7.2	8.9
พบแพทย์เมื่อพบว่าตนมีอาการ	52.4	33.3	23.8	16.2	61.1	50.0	42.0	7.1
ตรวจเลือดเพื่อหาเชื้อเอชไอวี	7.2	34.6	30.7	27.3	41.6	26.0	27.9	22.9

ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์

ร้อยละ 55.3 ของพนักงานชายสามารถตอบคำถามข้อที่ 1 - 5 (ข้อคำถามตามเกณฑ์ของ UNGASS⁽⁵⁾) ได้ถูกต้อง และร้อยละ 34.9 สามารถตอบคำถามได้ทุกข้อ

ร้อยละ 54.9 ของพนักงานหญิงสามารถตอบคำถามข้อที่ 1 - 5 (ข้อคำถามตามเกณฑ์ของ UNGASS) ได้ถูกต้อง และร้อยละ 36.5 สามารถตอบคำถามได้ทุกข้อ

ข้อคำถามที่พนักงานตอบถูกต้องน้อยที่สุด คือ ข้อ “ในปัจจุบัน มียาที่สามารถยับยั้งเชื้อเอดส์(ยาต้านไวรัส) ได้” และข้อคำถามที่พนักงานตอบได้ถูกต้องมากที่สุด คือ ข้อ “การใช้ถุงยางอนามัยสามารถป้องกันการติดเชื้อเอดส์ได้”

ตารางที่ 6 ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ของพนักงานในสถานประกอบการ ประเทศไทย พ.ศ. 2547 - 2549

ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์	พนักงานชาย			พนักงานหญิง		
	2547	2548	2549	2547	2548	2549
1. การใช้ถุงยางอนามัยสามารถป้องกันการติดเชื้อเอดส์ได้	96.0	95.8	95.6	93.6	94.4	94.5
2. การมีคู่นอนเพียงคนเดียวที่ไม่มีเชื้อเอดส์เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถป้องกันการติดเชื้อเอดส์ได้	90.0	90.5	90.4	87.3	88.3	88.0
3. ยุงสามารถเป็นพาหะนำเชื้อเอดส์มาสู่คนได้	82.5	81.9	79.5	81.8	82.1	79.0
4. การกินอาหารร่วมกับผู้ติดเชื้อเอดส์ สามารถติดเชื้อเอดส์ได้	86.1	86.8	84.4	88.4	86.9	86.8
5. คนที่เรามองเห็นว่ามีสุขภาพร่างกายแข็งแรงดี อาจจะเป็นคนที่มีเชื้อเอดส์ได้	74.1	80.1	80.5	83.1	84.7	83.0
6. ในปัจจุบัน มียาที่สามารถยับยั้งเชื้อเอดส์(ยาต้านไวรัส)ได้	59.5	59.2	60.0	59.6	59.9	63.7
ตอบข้อ 1 - ข้อ 5 ได้ถูกต้อง	52.3	56.2	55.3	50.6	54.1	54.9
ตอบถูกทุกข้อ	31.8	33.3	34.9	29.7	32.2	36.5

วิจารณ์

จากการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี รอบที่ 12 ปี พ.ศ. 2549 ในกลุ่มพนักงานชายและหญิงในสถานประกอบการ มีพนักงานชายและหญิงในสถานประกอบการเข้าร่วมการสำรวจพฤติกรรมทั้งสิ้น 11,650 คน พบว่า พนักงานชายมีเพศสัมพันธ์แล้วร้อยละ 89.5 พนักงานหญิงมีเพศสัมพันธ์แล้ว ร้อยละ 78.3 อายุเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอยู่ระหว่าง 20 - 30 ปี กลุ่มพนักงานชายแนวโน้มจะมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกกับคนรักหรือเพื่อนสนิท ส่วนกลุ่มพนักงานหญิงจะมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกกับสามีหรือคู่ที่อยู่กันด้วยกันในปัจจุบัน สอดคล้องกับการศึกษาของ วีรสิทธิ์ สิทธิไตร และคณะ⁽⁶⁾ ซึ่งทำการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีในประเทศไทย และพบว่าคนงานชายและคนงานหญิงส่วนใหญ่จะมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกกับภรรยาและสามีตนเอง

ในกลุ่มพนักงานชายในสถานประกอบการ สัดส่วนการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอื่นมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในระยะ 2 - 3 ปีที่ผ่านมา การมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอื่นและการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงขายบริการแตกต่างกันอย่างชัดเจน อัตราการใช้ถุงยางอนามัยในการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก ทั้งในกลุ่มพนักงานชายและหญิงอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะกลุ่มพนักงานหญิง ทั้งนี้ น่าจะเป็นผลจากความเชื่อที่ปลอดภัย เกิดความไวใจซึ่งกันและกัน และคิดว่าไม่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง ประกอบกับปัญหาพื้นฐานดั้งเดิมในสังคมและวัฒนธรรมไม่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงสามารถเรียนรู้และเข้าใจเรื่องเพศ รวมไปถึงอำนาจต่อรองทางเพศกับผู้ชายหรือการเรียกร้องเพื่อปกป้องตนเองจากการติดเชื้อเอชไอวี⁽⁷⁾ สอดคล้องกับการศึกษาของ อมรา สุนทรธาดา⁽⁸⁾ ซึ่งได้ศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมทางเพศของคนงานหญิงและนักเรียนหญิง พบว่า คนงานหญิงและนักเรียนหญิงมีความวิตกกังวลเรื่องการจัดกรรมมากกว่าการติดเชื้อเอชไอวี จึงนิยมคุมกำเนิดโดยใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดมากกว่าการใช้ถุงยางอนามัย เช่นเดียวกับการวิจัยของกองควบคุมโรคเอดส์ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร และสถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน ซึ่งทำการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีในประชากร 5 กลุ่มเป้าหมายในกรุงเทพมหานคร ปี 2547⁽⁹⁾ พบสาเหตุการไม่ใช้ถุงยางอนามัยของพนักงานโรงงานเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งล่าสุด 3 อันดับแรก คือ มั่นใจในแฟนหรือคู่อีก ร้อยละ 34.4 แต่งงานแล้วหรือมีเพศสัมพันธ์กับภรรยา ร้อยละ 15.0

และไม่ชอบใช้ถุงยางอนามัย หรือใช้แล้วไม่ได้อารมณ์ ร้อยละ 7.9 ส่วนการมีเพศสัมพันธ์ในผู้ชายด้วยกันในกลุ่มพนักงานชาย พบว่า มีแนวโน้มไม่เปลี่ยนแปลง

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวียังคงเป็นปัญหาที่ต้องนำมาแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ควรเร่งหาทางแก้ไขทัศนคติของพนักงานชายเกี่ยวกับการเลือกใช้ถุงยางอนามัยกับคู่นอนเฉพาะกลุ่ม และรณรงค์การใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับคู่อื่นที่ไม่ใช่ภรรยาหรือคู่นอนประจำ

ในรอบปีที่ผ่านมา พนักงานชายและหญิงในสถานประกอบการ มีอาการที่บ่งบอกว่าเป็นกามโรค หลังการมีเพศสัมพันธ์เพิ่มขึ้นมากกว่าปีที่ผ่านมา ในขณะที่สัดส่วนของพนักงานชายและหญิงที่ดูแลอาการผิดปกติจากการมีเพศสัมพันธ์ในชั้นแรกได้ถูกต้องลดลง จึงควรให้ความรู้แก่กลุ่มพนักงานชายและหญิงในสถานประกอบการ เพื่อสร้างความเข้าใจในสาเหตุของการติดเชื้อ การป้องกันโรคด้วยการใช้ถุงยางอนามัย และวิธีการรักษาโรคอย่างถูกต้องด้วยการพบแพทย์ที่คลินิก ศูนย์กามโรค หรือโรงพยาบาล

ความรู้และความตระหนักในเรื่องโรคเอดส์ของพนักงานชายและหญิงอยู่ในระดับดี โดยคำตอบส่วนใหญ่พนักงานสามารถตอบถูกมากกว่าร้อยละ 80 เมื่อนำมาวิเคราะห์โดยรวมตามข้อคำถามที่ UNGASS กำหนดไว้ จะมีสัดส่วนอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 54.9 - 55.3 ซึ่งถือว่าพนักงานชายและหญิงมีความรู้เรื่องการป้องกันโรคเอดส์มากขึ้นกว่าในอดีต ดังการศึกษาของ เอื่องฟ้า สิงห์ทิพย์พันธุ์ เรื่องความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์ของพนักงาน และคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมในเขตอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา⁽¹⁰⁾ ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกันสามารถเห็นถึงการพัฒนาทางด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์ของพนักงานได้เป็นอย่างดี เช่น ข้อที่ 3 บุ้งสามารถเป็นพาหะนำเชื้อเอดส์มาสู่คนได้ ในปี พ.ศ. 2536 พนักงานตอบถูก ร้อยละ 39.6 และปี 2549 พนักงานตอบถูกประมาณ ร้อยละ 79 ดังนั้น ความพยายามในการให้ความรู้และความตระหนักเรื่องโรคเอดส์ ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับเอดส์ให้รอบด้านมากขึ้น นับเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของกลุ่มพนักงานชายและหญิงในสถานประกอบการ สามารถควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ให้ลดน้อยลง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาและการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี ในกลุ่มพนักงานชายและหญิงในสถานประกอบการอย่างสม่ำเสมอ
2. สนับสนุนความเชื่อในการมีเพศสัมพันธ์เมื่อพร้อม การมีคู่นอนเพียงคนเดียว การใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนทุกประเภท และป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีโดยการไม่ใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค. ผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มพนักงานชายและหญิงในสถานประกอบการ รอบที่ 10 พ.ศ. 2547. รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์; 35 (1) : 3-10
2. สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค. แนวทางการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มพนักงานชายหญิงในสถานประกอบการ พ.ศ. 2548. นนทบุรี: สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค, 2548.
3. สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค. คู่มือการสำรวจพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มพนักงานชายและหญิงในสถานประกอบการ. นนทบุรี: สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค, 2546.
4. คำานวน อึ้งชูศักดิ์, อรพรรณ แสงวรรณลอย, วันัสสนันท์ รุจิวิวัฒน์, อมรา ทองหงส์, กมลชนก เทพสิทธิ์า. ผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงเฉพาะพื้นที่ รอบที่ 2 ในประเทศไทย 2539. รายงานการเฝ้าระวังโรคประจำสัปดาห์; 28(18): 225-243.
5. United Nation General Assembly Special Session on HIV/AIDS. Guidelines on construction of core indicators. Geneva: UNAIDS, 2002.
6. Sittitri W, Phanuphak P, Barry J, Brown T. Thai sex behavior and risk of HIV infection. Bangkok; 1992.
7. กองโรคเอดส์ กรมควบคุมโรคติดต่อ. การพัฒนาบริการทางสังคมกรณีโรคเอดส์เล่ม 2. นนทบุรี: กองโรคเอดส์ กรมควบคุมโรคติดต่อ, 2540.
8. Sunthornhdada A. Sexual attitude and behavior and contraceptive use of late female adolescent in Bangkok: a comparative study of student and factory workers. Bangkok: 1996.
9. กองควบคุมโรคเอดส์ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร, สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน. การเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีในประชากร 5 กลุ่มเป้าหมายพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปี 2547. กรุงเทพมหานคร; กองควบคุมโรคเอดส์ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร, 2547.
10. เอื่องฟ้า สิงห์ทิพย์พันธุ์. ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์ของพนักงานและคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมในเขต อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา (ปริญญาโท สาขาเวชศาสตร์ชุมชน ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.